

CLIËNTPROFIELEN 2023

Voor de 15^e keer is er onderzoek gedaan naar de doelgroep van Jeugd- en Gezinsbescherming, onderdeel van Regiecentrum Bescherming en Veiligheid. Er worden verschillende (kinder)beschermingsmaatregelen uitgevoerd, zoals een ondertoezichtstelling, voogdij en jeugdreclassering. De medewerkers hebben een vragenlijst ingevuld over de gezinnen. Dit jaar is de lijst ingevuld voor 976 jeugdigen.

Elk jaar maken wij een overzicht van de problemen op hoofdlijnen en per gemeente. In 2022-2023 is er een stijging zichtbaar op het gebied van klinische stoornissen en gedragsproblemen. Het landelijke beeld is ook dat er meer sprake lijkt te zijn van mentale problemen onder de jeugdigen. In het onderzoek van Verwey-Jonker Instituut staat dat de mentale problemen afhangen van verschillende factoren, zoals prestatiedruk, sociale media, discriminatie, armoede en middelengebruik.

Een wettelijke taak van Jeugd- en Gezinsbescherming is om passende hulp in te zetten bij de gezinnen. Er wordt een analyse gemaakt en bekeken welke hulp nodig is met of zonder verblijf. Door wachtlijsten en voorwaarden van zorgaanbieders of minder zorgaanbod voor complexe problematiek, lukt het niet altijd om hulp in te zetten die de eerste keuze zou zijn. Ook de tweede keus is niet altijd een mogelijkheid. Soms moet er zelfs verder worden gezocht, met het risico dat de hulp onvoldoende aansluit. De doelen worden hierdoor onvoldoende bereikt en de veiligheids- en ontwikkelingsproblemen worden niet genoeg verbeterd. Ook wordt gezien dat de gezinnen hulpverleningsmoe raken, wantrouwen krijgen in de hulpverlening en er niet meer in geloven dat hulp effect kan hebben.

In de afgelopen jaren is scheidingsproblematiek steeds meer aan de orde bij de gezinnen van Jeugd- en Gezinsbescherming. In 2022-2023 is bij 47,1% van de gezinnen complexe scheidingsproblematiek de belangrijkste ontwikkelingsbedreiging. Sinds 3 jaar doen wij extra onderzoek naar de fase van communicatie en interactie tussen ouders, ook wel escalatieladder genoemd.

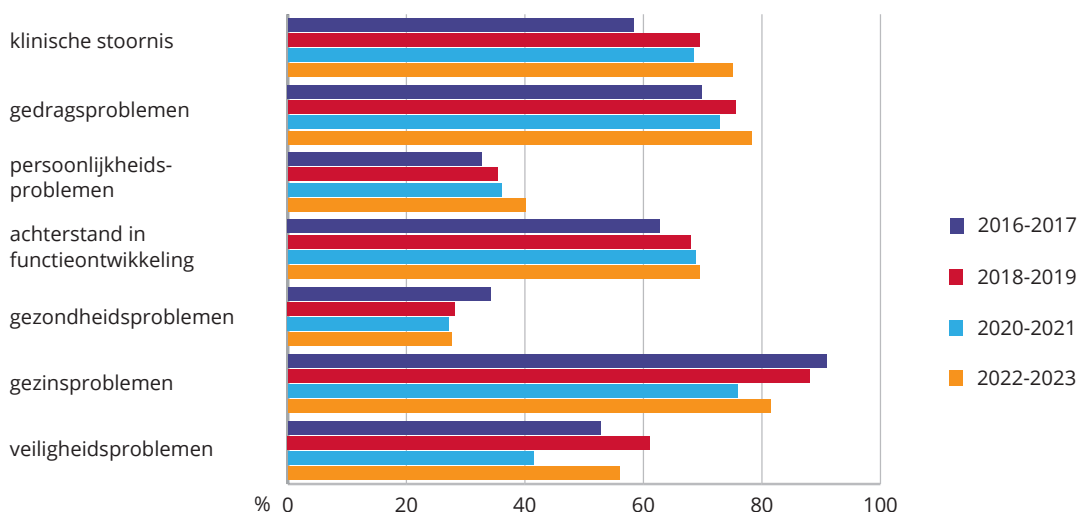
De afgelopen jaren is nog duidelijker geworden dat armoede en stress een negatief effect hebben op de gezinsituatie. Er zijn meer gezinsproblemen en veiligheidsproblemen, zoals verwaarlozing, aanwezig bij gezinnen met weinig financiële mogelijkheden en de bijkomende stress die de gezinsleden daardoor ervaren.

Tot slot wordt er een overzicht gegeven van de afgegeven bepalingen. Er is een verschuiving zichtbaar van de hoeveelheid hoog specialistische bepalingen naar de zwaardere ondersteuningsprofielen. Bij pleegzorg is een duidelijke afname zichtbaar. Er is bij 42% van de jeugdigen sprake van verblijf.

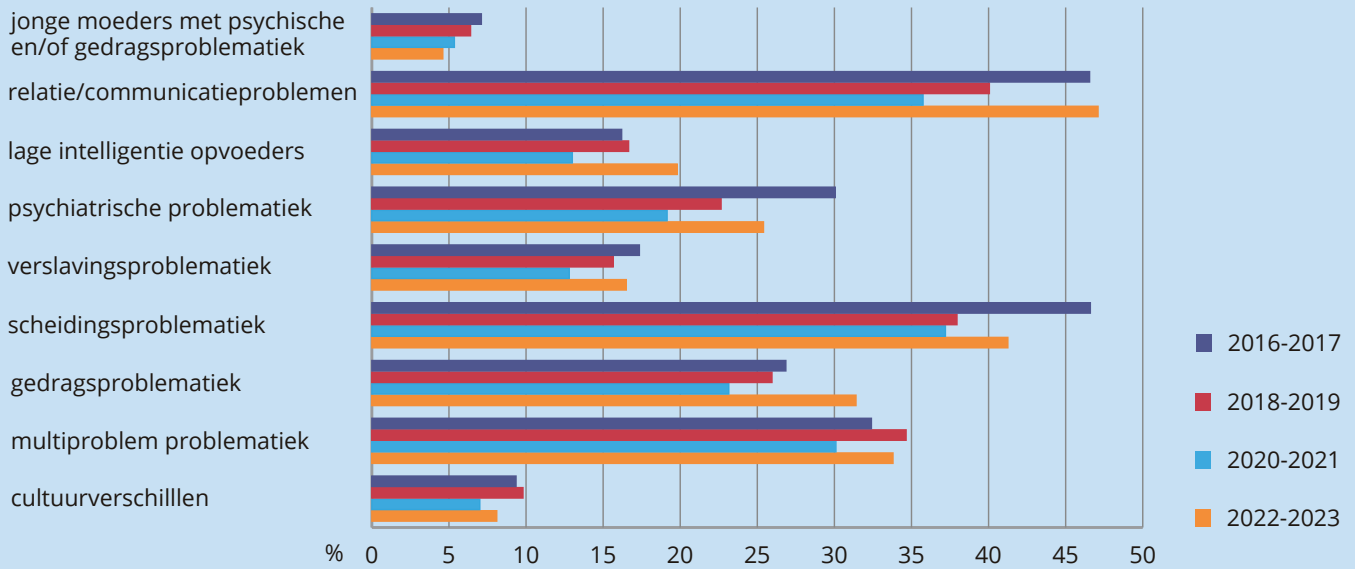
Uit bovenstaande inleiding blijkt al dat er meerdere factoren van invloed zijn op het leven en welzijn van de gezinnen. De jeugdbeschermers zetten zich elke dag opnieuw in voor de veiligheid en de ontwikkeling van de jeugdigen.

*Marianne Sinot, voorzitter Raad van Bestuur
Hendrika de Vries, lid Raad van Bestuur*

KERNPROBLEMEN OP HOOFDLIJNEN DOOR DE JAREN HEEN

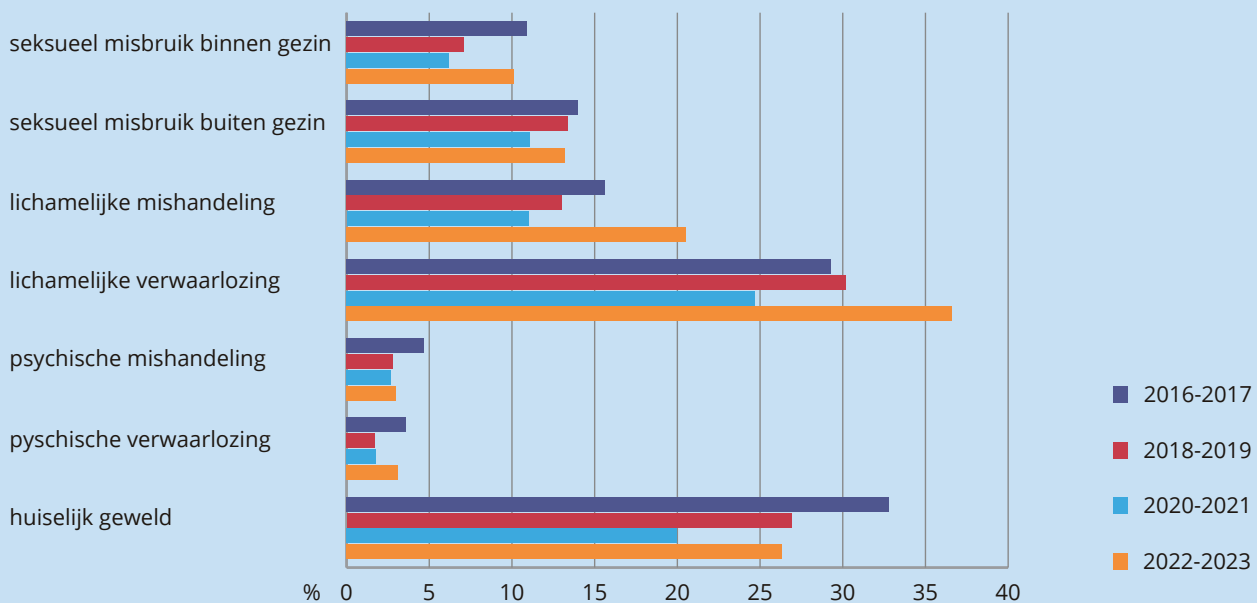
GEZINSPROBLEMEN UITGELICHT

In de grafiek is te zien dat in 47,1% van de gezinnen relatie/communicatieproblemen en scheidingsproblematiek aan de orde is. Daarnaast zijn gedragsproblemen en een stapeling van problemen op meerdere gebieden (multiprobleem) ook vaak aanwezig. De gevolgen van gezinsproblemen bij kinderen zijn zowel externaliserend als internaliserend. Externaliserende problemen zijn bijvoorbeeld agressief gedrag, dreigen, zich niet aan de afspraken houden of spullen vernielen. Bij internaliserende problemen kunnen jeugdigen angstig of depressief worden, lichamelijke problemen ervaren, een negatief zelfbeeld hebben of zich meer terugtrekken. Daarmee samenhangend wordt vaak het vermij-

den van sociale activiteiten gezien of overmatig gamen, drugs- of alcoholgebruik. Het ontstaan van schoolverzuim is dan een steeds groter wordend risico, waarbij er sinds corona een duidelijke toename van schoolverzuim is. Ten opzichte van voorgaande jaren is er in 2022-2023 een stijging te zien van de problemen, zoals verslavingsproblematiek, psychiatrische problematiek en lage intelligentie van opvoeders. Jeugd- en Gezinsbescherming analyseert de situatie en zet vanuit deze inzichten gerichte interventies in om de gezinsproblemen te verminderen.

VEILIGHEIDSPROBLEMEN UITGELICHT

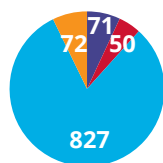

In het jaar 2022-2023 is een duidelijke stijging te zien op gebied van lichamelijke verwaarlozing en -mishandeling. Lichamelijke verwaarlozing ontstaat meestal doordat ouders onvoldoende mogelijkheden hebben om tegemoet te komen aan de behoeften van hun kinderen. Er is een sterk verband tussen armoede en emotionele verwaarlozing volgens het College voor de Rechten van de Mens. De stress van armoede, maar eventueel ook andere factoren kun-

nen ervoor zorgen dat ouders minder goed zien wat een kind nodig heeft. Lichamelijke mishandeling ontstaat ook sneller wanneer opvoeders meer stress ervaren. Tevens kunnen gebrekkige opvoedingsvaardigheden, psychische of psychiatrische problemen een rol spelen. Er zijn steeds meer gezinnen bij Jeugd- en Gezinsbescherming met andere (sub)culturen. Er wordt aandacht besteed aan cultuursensitief werken en op maat aan te sluiten.

AFGEGEVEN VERWIJZINGEN VOOR JEUGDHULP

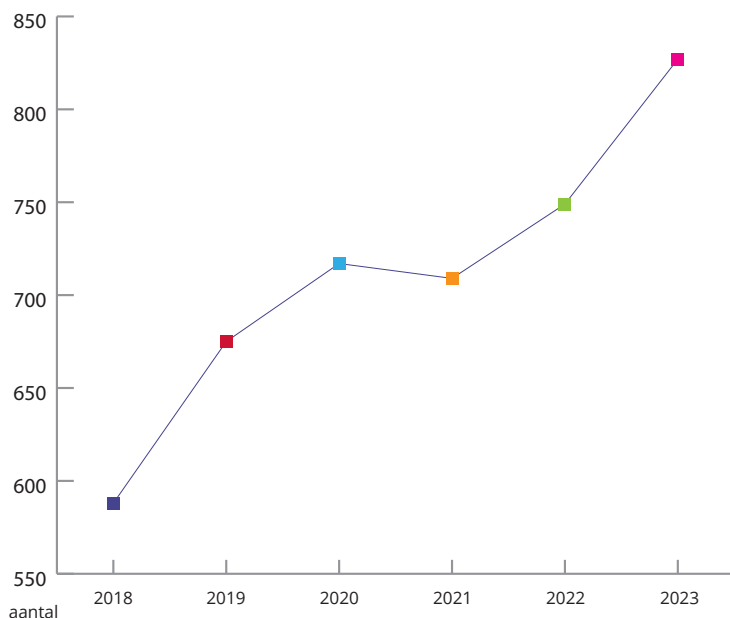
2023 | 1020

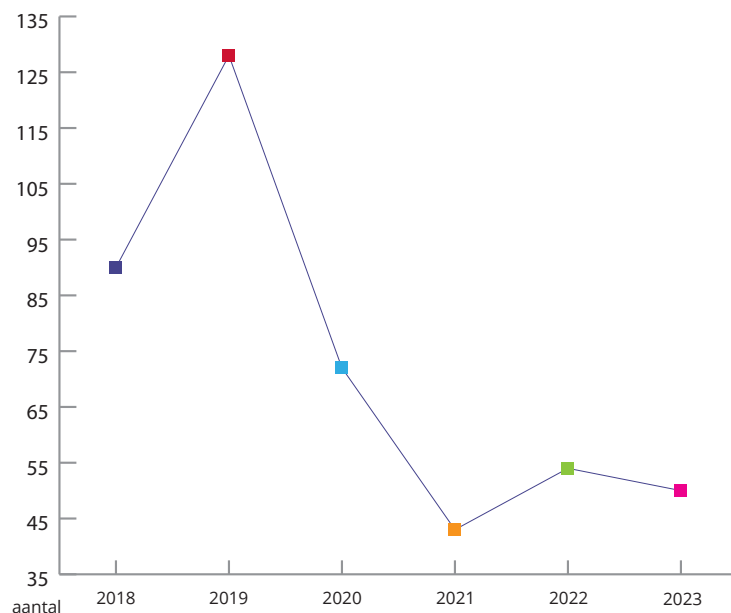
- pleegzorg
- hoog-specialistisch
- zwaardere ondersteuningsprofielen (4,5,6)
- overige ondersteuningsprofielen

De jeugdbeschermers hebben een onafhankelijke verwijsbevoegdheid voor de inzet van jeugdhulp. Over de jaren is er een daling te zien van de hoog specialistische verwijzingen. Er blijven een aantal jeugdigen waarbij de problematiek dermate complex en meervoudig is, waardoor deze verwijzing nodig blijft. Er is een stijging zichtbaar op de zwaardere ondersteuningsprofielen. Met deze profielen wordt gestuurd op een integrale benadering. Hierbij wordt vaak op begeleiding en behandeling ingezet bij kind en/of ouders om tot een verbetering van de situatie te komen. De verwijzingen naar pleegzorg nemen af. Er zijn steeds minder pleeggezinnen beschikbaar en de ernst van de problematiek van de jeugdigen maakt dat het te zwaar is voor de meeste pleeggezinnen. Bij complexe problematiek is een gezinshuis of residentiële setting beter passend. Door de ernst van de problematiek worden er meer zwaardere ondersteuningsprofielen ingezet. Een lichter ondersteuningsprofiel sluit minder vaak aan bij de behoefte. Er wordt veel inzet gepleegd door Jeugd- en Gezinsbescherming om de jeugdigen zo thuis mogelijk te laten opgroeien.

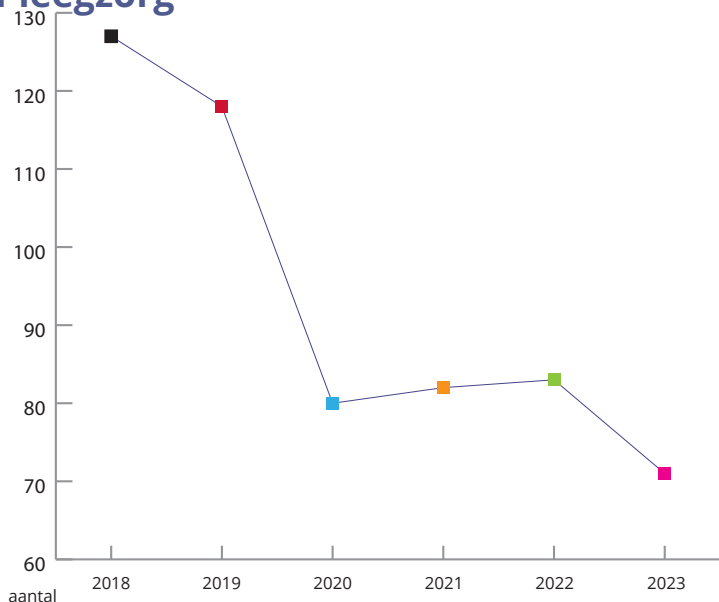
Zwaardere ondersteuningsprofielen

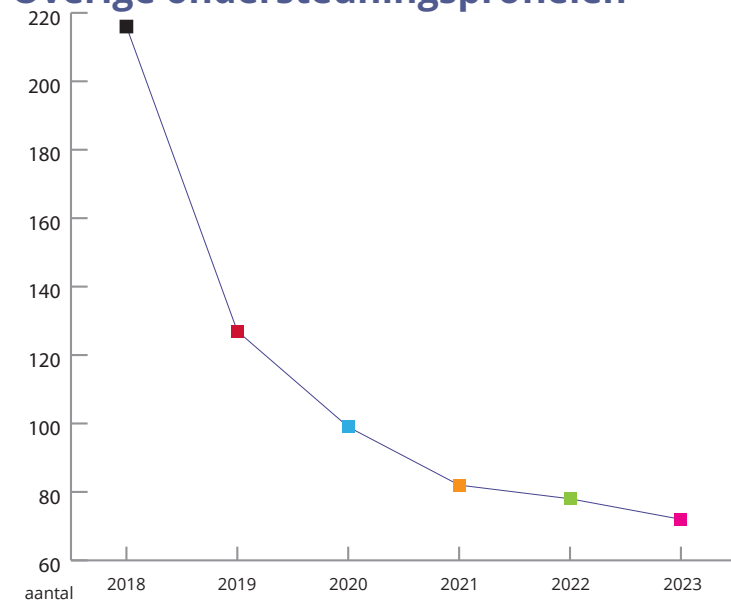
Hoog specialistisch

Pleegzorg

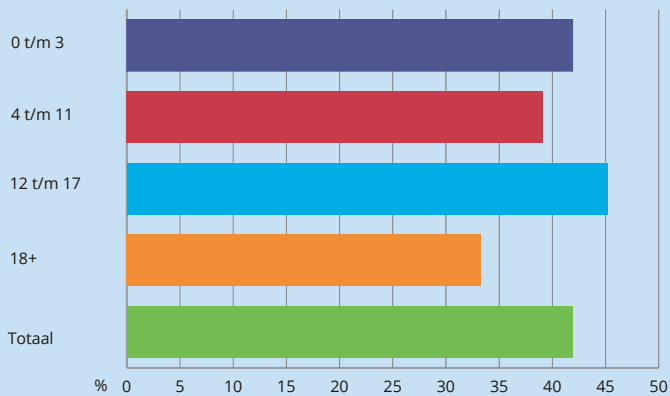

Overige ondersteuningsprofielen

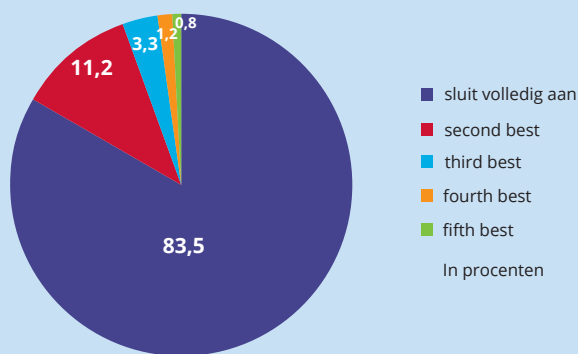
OVER 2023

JEUGDHULP MET VERBLIJF

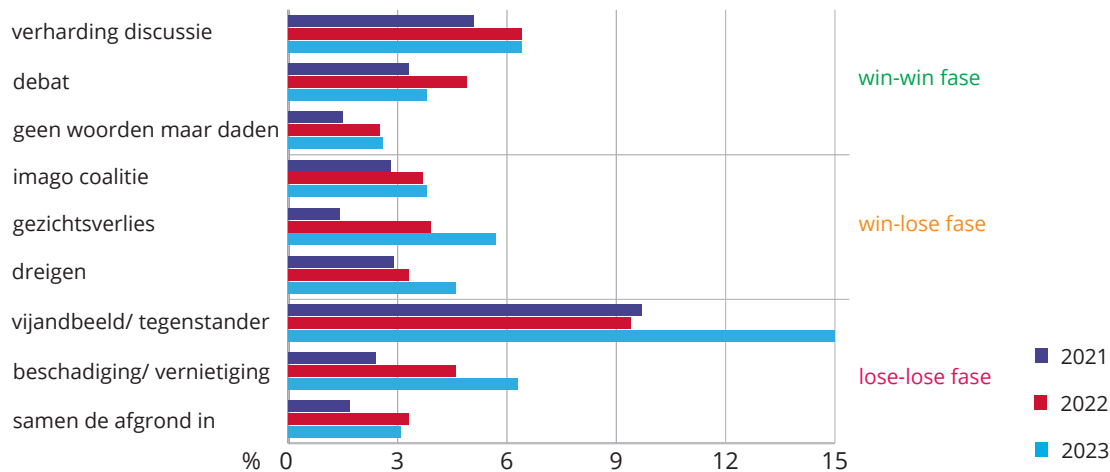
Voor 42% van de jeugdigen was er in 2023 sprake van verblijf elders. Dit kan in een gezinshuis, residentiële setting of op een zelfstandigheidstrainingsplek zijn. De jongere kinderen verblijven voornamelijk bij een pleeggezin. Bij de verschillende leeftijdscategorieën is zichtbaar dat de groep in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar de grootste groep is die niet thuis woont. De voornaamste reden dat een kind niet meer thuis woont is dat er sprake is van ernstige onveiligheid waarbij al langere tijd niet aan de ontwikkelingsbehoeften van het kind voldaan wordt en er niet binnen een korte termijn door interventies verandering verwacht wordt (Richtlijn Uithuisplaatsing).

INGEZETTE HULP

Dit jaar is onderzocht in hoeverre jeugdigen hulp krijgen welke volledig aansluit bij de situatie. Bij Jeugd- en Gezinsbescherming krijgt 20% van de jeugdigen geen passende zorg, vanwege het ontbreken van passend zorgaanbod. Dit betekent dat 161 jeugdigen hulp krijgen die niet volledig aansluit bij de ontwikkelingsbehoeften, capaciteiten van ouders en de gezins- en omgevingsfactoren (richtlijn samen beslissen over passende hulp). Het risico van het niet aansluiten van de hulp is dat het onvoldoende effectief is, het gezin daardoor het vertrouwen in de hulpverlening kwijtraakt, de motivatie van het gezin minder wordt en dat de (veiligheids)problemen niet worden opgelost.

ESCALATIELADDER OVER DE JAREN

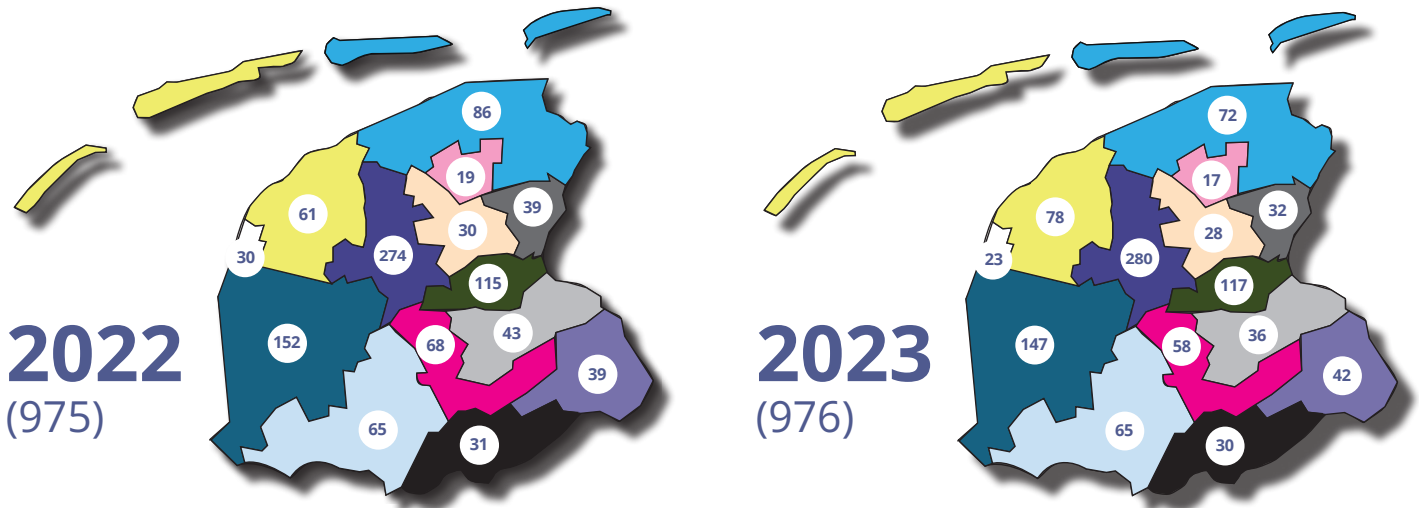

Er is sprake van scheidingsproblematiek in bijna de helft van de gezinnen bij Jeugd- en Gezinsbescherming. Sinds 2021 wordt daarom de interactie en communicatie tussen ouders in kaart gebracht met de escalatieladder, die onderdeel is van de methode SAVE. De drie fases geven weer of er sprake is van verharding, negativiteit en escalatie. Dit ondersteunt de keuzes rondom de manier van communicatie en het komen tot een haalbare aanpak. Over de jaren is zichtbaar dat er vaker sprake is van de lose-lose fase en de win-lose fase. Dit betekent dat beide partijen verwickeld zijn in een ernstige strijd waarin belangen, feiten, emoties en logica door elkaar heen lopen. Het belang van de kinderen is naar de achtergrond verdwenen en het doel is om de ander te benadelen of pijn te doen. Ook wordt er bij de lose-lose fase regelmatig gezien dat er sprake is van intiem terreur. Eén partner oefent dwang en controle uit op de andere partner en/of de kinderen met als doel vrijheid te beperken, te isoleren en te beïnvloeden. Bij scheiding

is dit vaak door middel van stalking, psychisch geweld en dwingende controle. In de lose-lose fase kan parallel solo ouderschap een passende of meest haalbare optie zijn. Er worden min of meer gescheiden opvoedingssituaties gecreëerd waarin de kinderen veilig kunnen opgroeien en de communicatie tussen ouders vervangen wordt door een betrokkene die intermediair is. In de praktijk wordt bij de maatregelen van jeugdbescherming ervaren dat de strijd, escalaties en het geweld rondom scheidingen en de gevolgen daarvan voor jeugdigen, steeds ernstiger zijn, reeds bij aanvang van de maatregel. Daardoor is de situatie moeilijker te beïnvloeden met als gevolg dat de kinderen schade ondervinden en langer in de knel zitten. Bij het uitspreken van de maatregel zijn vaak al meerdere hulpverleningstrajecten gestagneerd. Dit maakt dat er nog weinig mogelijkheden zijn om hulp in te zetten. Deze situaties vragen een zorgvuldige, brede analyse en een goede samenwerking in de keten.

GEMEENTEN UITGELICHT

Per gemeente (in het plaatje de absolute aantallen) zijn de problemen op hoofdlijnen weergegeven. Het betreft jeugdigen met een maatregel (in totaal 976 ots, voorgedij en/of jr) en de problemen die zij en hun gezin hebben.

KLEURENSCHEMA

In de tabel is uitgegaan van het gemiddelde van 976 jeugdigen bij Jeugd- en Gezinsbescherming. Bij de oranje kleur is gekozen voor een range van 10% om het gemiddelde heen, groen zit er onder, rood erboven.

- Problemen komen in gemiddelde mate voor
- Problemen komen meer dan gemiddeld voor
- Problemen komen minder dan gemiddeld voor

Gemeente	Klinische stoornis	Gedragsproblemen	Persoonlijkheidsproblemen	Achterstand in functie-ontwikkeling	Gezondheidsproblemen	Gezinsproblemen	Veiligheidsproblemen
JGB gemiddelde	75,2	77,5	38,7	68,1	25,5	78	50,6
Achtkarspelen	65,6	68,8	40,6	71,9	18,8	65,6	43,8
Dantumadiel	66,7	81	19	52,4	14,3	95,2	52,4
De Fryske Marren	82	78,8	45,9	77	24,6	80,3	62,3
Harlingen	81	71,4	33,3	66,7	28,6	95,2	71,4
Heerenveen	75	76,8	39,3	71,4	35,7	87,5	55,4
Leeuwarden	78,4	78	40,5	69,9	28,2	76,8	50,2
Noardeast-Fryslân (incl. Ameland/Schiermonnikoog)	87,7	90,8	70,8	83,1	61,55	89,3	68,5
Ooststellingwerf	67,6	83,8	37,8	59,5	13,5	81,1	56,8
Opsterland	66,7	73,3	36,7	63,3	13,3	76,7	53,3
Smallingerland	79,6	81,6	46,6	75,5	23,3	79,6	50,5
Súdwest-Fryslân	68,8	74,4	42,4	66,4	30,4	81,6	55,2
Tytsjerksteradiel	56	76	16	64	20	52	24
Waadhoeke (incl. Terschelling/Vlieland)	69,5	86,1	62,1	63,7	62,1	84,9	59,1
Weststellingwerf	85,2	77,8	29,8	63	40,7	88,9	59,3

AANBEVELINGEN PRAKTIJK

De aanbevelingen zijn gebaseerd op het beeld vanuit het onderzoek in combinatie met de praktijk, voor alle professionals werkzaam in de jeugdzorgketen.

Jeugd

Zoals ook te lezen in het onderzoek van de GGD 'Bezorgdheid bij GGD Fryslân over nieuwe gezondheidscijfers jeugd' zijn er over de jaren meer problemen bij de Friese Jeugd. Het is van belang om alert te zijn op sociale media gebruik, middelengebruik en het ervaren gevoel van stress en mentale problemen.

Blijf aandacht houden voor het netwerk van de jeugdige. Deze betekenisvolle relaties zijn noodzakelijk voor de ontwikkeling van de jeugdige en vormen een belangrijke beschermende factor ten opzichte van risicofactoren.

Maak voor de jeugdige een samenhangend en gedragen plan voor op korte, middellange en lange termijn. Het denken in een traject kan ervoor zorgen dat minder de focus ligt op kortetermijnoplossingen en het reageren op incidenten.

Ouders

Motiveer ouders bij psychische of psychiatrische problemen, om de duur en de ernst van de aandoening zoveel mogelijk te beperken door inzetten van hulp. Heb oog voor de impact op de kinderen en bevorder de sociale steun vanuit de omgeving (Rapport: Kinderen uit de knel, Raad voor Volksgezondheid & Samenleving).

Wees alert op huiselijk geweld, stalking en intiem terreur. Dat is het proces waarin de afhankelijkheid wordt vergroot, weerbaarheid wordt ondermijnd en waarbij inbreuk wordt gemaakt op persoonlijke en vrijheidsrechten. Professionals herkennen dit nog niet altijd. Spreek altijd apart met de verschillende gezinsleden en zorg voor een brede analyse, ook over de interactiepatronen in het gezin.

Als professionals horen dat ouders gaan scheiden; breng dan zo snel mogelijk (preventief) ondersteuning op gang. Dit om te voorkomen dat het gezin terecht komt in de fase lose-lose in de escalatieladder, waarbij vaak sprake is van trauma, geweld, escalaties en contactverlies tussen kinderen en ouder(s) met alle nadelige gevolgen van dien.

Zorg bij complexe scheidingssituaties voor een goede analyse. Breng in kaart hoe de situatie voor de scheiding, tijdens en er na uit zag. Dit geeft zicht op welke factoren gerelateerd kunnen worden aan de scheidingssituatie en welke factoren te beïnvloeden zijn. Gebruik de Richtlijn 'Scheiding en problemen van jeugdige' (www.richtlijnenjeugdhulp.nl/scheiding).

Armoede

Doorbreek met elkaar het taboe om de financiële situatie, en de daarmee samenhangende stress die de gezinnen kunnen ervaren, te bespreken. Vraag hier expliciet naar en zet eventueel hulp in, om financiële stress te doen verminderen.

Zoals is te lezen in het rapport 'Kinderen uit de knel', is het van belang dat de primaire basisbehoeften van een kind geborgd zijn. Dit betreft voldoende financiële middelen en een passende

woning. Bespreek met het gezin hoe zij dit ervaren en heb hier aandacht voor in het plan. Kijk daarbij ook ketenbreed naar wie waar verantwoordelijk voor is, dat voorkomt problemen in de toekomst.

Schoolverzuim

Problemen op school zijn het eerste signaal van problemen in het functioneren. Scholen hebben een belangrijke signalerende functie ten aanzien van mentale problemen bij de jeugdigen. Bij ernstig schoolverzuim werkt tijdig opschalen preventief.

School is een erg belangrijke plek voor jeugdigen om zich te ontwikkelen en is voor de jeugdigen een beschermende factor. Scholen zien jeugdigen de hele dag en zijn erg belangrijk in het signaleren van problemen. Aandacht voor de jeugdige, het betrekken van het wijk- of gebiedsteam en advies vragen of melden bij Veilig Thuis zijn daarbij essentieel (gebruik de meldcode).

Schaal tijdig op bij ernstig en aanhoudend schoolverzuim. Betrek tijdig specialistische (forensische) kennis om schoolverzuim te verminderen (kansRIJK). Gezinsproblemen zijn een belangrijke factor bij het ontstaan en blijven voortbestaan van schoolverzuim en zullen dus nadrukkelijk onderdeel moeten zijn van het plan.

Zorgaanbod

Er is een ruim aanbod voor lichte enkelvoudige zorg, terwijl het aanbod voor zware en complexe problematiek onvoldoende is. Dit maakt dat het voor verwijzers een grote uitdaging is om passende zorg te vinden. Second best of zelfs minder is dan de meest passende optie. Dit is voor kinderen en gezinnen niet goed en kan voor verergering van de problematiek zorgen.

Bied professionals ruimte en mogelijkheden de ontwikkelingsgeschiedenis, de gezins/familie/hulpverleningsgeschiedenis en invulling van het dagelijks leven in beeld te brengen. Een adequate en brede beeldvorming bij de start, doet behandeling beter aansluiten. Het werkt preventief, in de zin van 'erger voorkomen', voor jeugdige, gezin en samenleving, om intergenerationale patronen te doorbreken.

Het is van belang dat er door zorgaanbieders samengewerkt wordt bij complexe zorgvragen, waarbij een zorgaanbieder of zorgaanbieders gezamenlijk, zich duurzaam verbinden aan een jeugdige. Borg tevens dat er altijd voldoende crisishulpverlening en crisisbedden zijn.

Bij onvoldoende verblijfsmogelijkheden of passende hulp neemt de druk in de jeugdzorgketen toe. Problemen verergeren, er ontstaat meer stress en frustratie en de samenwerking en kwaliteit neemt af (Rapport Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd: Signalen Jeugdbeschermingsketen, 2024). Hierdoor lukt het de jeugdbeschermers onvoldoende om hun wettelijke taak uit te kunnen voeren. Zorg voor voldoende verblijfsmogelijkheden voor jeugdigen waar zij lang kunnen verblijven met begeleiding en ondersteuning met daaraan gekoppeld extra zorgmodules op behoefte en op maat.

Onderzoekers: Femke Boonstra en Huub Mariman

**Jeugd- en
Gezinsbescherming**

Regiecentrum Bescherming en Veiligheid

Jeugd- en Gezinsbescherming

Bezoekadres | Tesselschadestraat 2 Leeuwarden

Postadres | Postbus 312 8901 BC Leeuwarden

www.jeugdengezinsbeschermingfriesland.nl | info@regiecentrumbv.nl

Zie ook jeugdengezinsbeschermingfriesland.nl voor Cliëntprofielen 2023.